

EAPC - Novetats en matèria de Seguretat Social

El Pacte de Toledo i situació actual de les pensions a Espanya

22-02-2019

L'any 1995 es va crear al Congrés dels Diputats una comissió per a l'anàlisi, l'estudi i el debat de la situació del sistema espanyol de pensions, de manera que els representants de tots els partits polítics presents en aquesta comissió poguessin elaborar propostes consensuades per garantir la sostenibilitat d'aquest sistema. Aquesta comissió va ser denominada **Pacte de Toledo**, i des de la seva creació ha celebrat reunions i ha elaborat propostes que han orientat les diferents reformes legislatives que s'han introduït en la Llei general de la Seguretat Social en matèria de pensions públiques.

L'última d'aquestes reunions es va convocar l'any 2016 amb la finalitat d'abordar els problemes que la recent crisi econòmica va provocar en el sistema de pensions, derivats d'un increment progressiu de la despesa i una disminució dels ingressos, i que han generat un important **dèficit en el sistema** que en pot posar en risc la viabilitat. L'última gran reforma d'aquest sistema, duta a terme per la [Llei 27/2011, d'1 d'agost](#), sobre actualització, adequació i modernització del sistema de Seguretat Social i complementada per la [Llei 23/2013, de 23 de desembre](#), reguladora del factor de sostenibilitat i de l'índex de revaloració del sistema de pensions de la Seguretat Social, no ha estat suficient per frenar aquesta inèrcia deficitària i hi ha un ampli consens sobre la necessitat de prendre noves mesures que permetin garantir les pensions en el futur.

Doncs bé, després de tres anys d'intensos debats en el si de la comissió del Pacte de Toledo, el passat dia 19 de febrer es **va anunciar que no s'havia aconseguit aconseguir un acord** sobre un text, prèviament debatut entre tots els components de la comissió, que contenia **21 línies bàsiques d'actuació**, que serien sotmeses a la consideració dels agents socials i guiarien les necessàries reformes legislatives. Aquestes línies semblaven estar ben definides, fins al punt que s'havia treballat en la redacció dels 21 documents que contindrien cadascuna de les propostes, però a l'últim moment es van presentar diferents vots particulars en gairebé totes les propostes, per la qual cosa l'acord no va ser possible i es va constatar el fracàs de les negociacions, fet que a les portes d'unes eleccions generals no sembla augurar que puguin ser repeses i impulsades novament amb promptitud.

No obstant això, la situació del nostre sistema de pensions reclama reformes amb urgència que el facin sostenible i que mantinguin les pensions “adequades i periòdicament actualitzades” que exigeix l'[article 50 de la Constitució](#) per garantir “la suficiència econòmica als ciutadans durant la tercera edat”. Analitzarem, a continuació, les dades facilitades pel Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social que posen de manifest aquesta necessitat urgent.

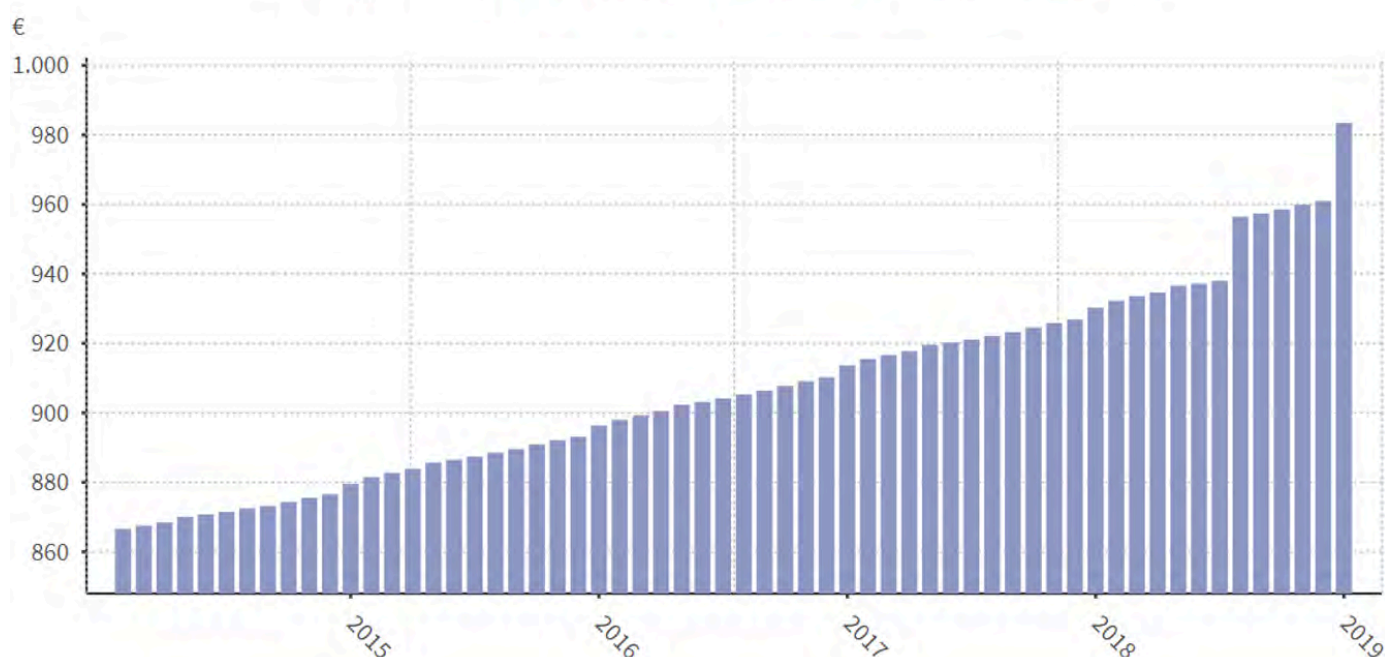
El nombre de pensions, el nombre de pensionistes i la despesa global i mitjana en pensions creix any rere any, i posa de manifest que aquesta tendència es mantindrà amb tota certesa els anys vinents:

	Viudedad			Orfandad			Favor familiar		
	Número pensiones	Pensión media	Importe total nómina	Número pensiones	Pensión media	Importe total nómina	Número pensiones	Pensión media	Importe total nómina
2005	2.183.358	454,9	993.210.585,44 €	260.720	271,36	70.749.063,44 €	39.570	354,79	14.038.988,42 €
2006	2.212.486	478,81	1.059.370.608,88 €	258.387	287,92	74.393.814,91 €	38.700	379,69	14.693.948,29 €
2007	2.240.408	500,6	1.121.541.623,87 €	256.966	302,87	77.826.132,56 €	37.932	402,99	15.286.184,63 €
2008	2.263.259	531,51	1.202.939.629,87 €	261.012	326,34	85.179.588,49 €	37.674	432,11	16.279.197,30 €
2009	2.282.687	556,52	1.270.354.006,29 €	266.436	341,48	90.982.010,16 €	37.810	449,69	17.002.723,59 €
2010	2.302.060	574,25	1.321.962.774,81 €	270.488	351,45	95.063.443,08 €	37.628	462,81	17.414.508,02 €
2011	2.319.896	588,83	1.366.019.948,07 €	275.077	360,86	99.264.460,66 €	38.121	474,29	18.080.442,68 €
2012	2.331.812	603,95	1.408.297.153,68 €	295.221	365,36	107.862.454,73 €	37.609	489,02	18.391.715,97 €
2013	2.345.930	619,89	1.454.221.022,60 €	315.546	369,65	116.640.605,84 €	38.030	504,34	19.179.867,30 €
2014	2.356.966	626,24	1.476.018.933,55 €	336.331	367,95	123.752.255,02 €	38.687	511,88	19.803.026,37 €
2015	2.354.686	632,97	1.490.441.624,28 €	338.208	372,21	125.884.055,65 €	39.273	521,21	20.469.325,26 €
2016	2.359.077	641,23	1.512.706.926,88 €	338.531	376,82	127.566.421,62 €	40.252	529,47	21.312.235,63 €
2017	2.359.667	649,55	1.532.726.569,37 €	337.848	381,53	128.900.123,04 €	41.242	538,66	22.215.494,17 €
2018	2.361.540	681,23	1.608.753.132,39 €	337.866	393,87	133.073.858,24 €	42.242	559,35	23.628.070,46 €

	Todas las pensiones		
	Número pensiones	Pensión media	Importe total nómina
2005	8.107.268	612,13	4.962.719.531,78 €
2006	8.231.379	647,26	5.327.838.087,87 €
2007	8.338.546	681,46	5.682.354.327,16 €
2008	8.473.927	725,88	6.151.029.877,72 €
2009	8.614.876	760,68	6.553.201.409,96 €
2010	8.749.054	786,51	6.881.246.121,10 €
2011	8.871.435	811,42	7.198.418.894,25 €
2012	9.008.348	837,02	7.540.128.821,05 €
2013	9.154.617	862,74	7.898.072.565,34 €
2014	9.282.732	877,3	8.143.770.126,32 €
2015	9.353.988	894,04	8.362.868.256,08 €
2016	9.465.341	911,25	8.625.316.429,55 €
2017	9.572.436	927,87	8.881.976.118,61 €
2018	9.695.870	961,98	9.327.203.471,55 €

Evolución de la pensión media mensual en España

Serie histórica sobre la evolución de la pensión media en España (2013-2018)

Com a conseqüència d'aquestes dades, la **situació financera del sistema** de pensions a Espanya és en aquests moments, si més no, preocupant. En absència de llei de pressupostos generals de l'Estat per al 2019, podem analitzar les dades corresponents a la del 2018, actualment prorrogada:

- El dèficit del sistema de Seguretat Social l'any 2018 ha estat de 18.937 milions d'euros.
- La previsió de dèficit per al 2019 és de 18.650 milions d'euros.
- El pressupost per a pagament de pensions és de 144.834 milions d'euros.
- El pressupost per a pagament d'altres prestacions és de 14.388 milions d'euros.
- El pressupost per a pagament de complements per mínims és de 7.329 milions d'euros.
- La transferència corrent per equilibrar el pressupost de la Seguretat Social és d'1.334 milions d'euros.
- Es va establir un préstec a la Tresoreria General de la Seguretat Social de 13.830.090 milions d'euros, sense interessos i a retornar en 10 anys a partir del 2019.

Per finalitzar aquesta anàlisi, convé emmarcar el nostre **sistema de pensions en l'àmbit europeu**, amb la finalitat d'obrir el debat no solament sobre els mecanismes de reducció de la despesa, sinó també sobre les possibilitats de millora dels ingressos. D'acord amb les dades facilitades per Eurostats, podem destacar el següent:

1. Despesa total sobre el PIB:

a. Països de la zona euro: 20% del PIB.

b. Espanya: 16,8% del PIB (1,113 bilions d'euros). Destinar el 20% del PIB a Espanya suposaria aportar 35.600 milions d'euros més.

1. Pensions de jubilació:

a. Països de la zona euro: 10,8% del PIB.

b. Espanya: 9,2% del PIB. Destinar el 10,8% suposaria destinar 17.800 milions d'euros més.

1. Percentatge de la despesa social sobre la despesa total:

a. Països de la zona euro: 42,1%.

b. Espanya: 39,9%. Si s'hagués aconseguit el 42,1%, a despesa social s'haguessin destinat 9.841 milions d'euros més.

1. Taxa bruta de reemplaçament de la pensió pública per a un salari mitjà ("[Pensions at a Glance 2015](#)", [OCDE](#)):

a. Mitjana OCDE: 63%.

b. Mitjana UE: 59% (França, 55%; Itàlia, 69%; Alemanya, 37%, i UK, 30%).

c. Espanya: 82%.

1. Pensió mensual mitjana de jubilació:

a. Espanya: 1.103,47 euros.

b. Alemanya: 1.003 euros.

c. França: 1.086 euros.

d. Grècia: 722 euros.

e. Portugal: 434 euros

1. Edat mitjana de jubilació:

a. OCDE: 65,1 anys.

b. UE: 63,4 anys.

c. Espanya: 64,1 anys.

En definitiva, sembla que les dades i la posició de tots els grups amb representació parlamentària generen un consens unànime sobre la necessitat de fer reformes que garanteixin la viabilitat del sistema espanyol de pensions. Però tan evident com això és la manca d'acord sobre el model que ha de garantir aquesta sostenibilitat, ja que s'estan introduint en el debat algunes qüestions estructurals que, en realitat, el que plantegen és la substitució de l'actual sistema públic per un altre en el qual les rendes públiques de les persones en la tercera edat s'haurien de complementar amb altres mecanismes privats. Aquest model híbrid, conegut com la **"motxilla austríaca"**, és un sistema de capitalització individual per a cada treballador que complementaria la pensió pública i en què, al llarg de tota la vida laboral, el treballador i les empreses per a les quals treballi –fins i tot, en alguns casos, també la mateixa Seguretat Social- hi farien aportacions periòdiques. En alguns països –a Àustria, per exemple-, aquest fons no només es fa servir en cas de jubilació al final de la vida laboral d'una persona, sinó que també serveix per a casos d'acomiadament o mobilitat geogràfica.

En tot cas, renunciar a un sistema públic de pensions pur obre nombrosos interrogants, especialment relacionats amb la viabilitat de les aportacions a aquests sistemes complementaris en un país, com és el cas d'Espanya, amb sous més baixos i taxes d'atur més altes que els països en els quals s'ha implantat aquest sistema. Una altra qüestió, no menor, és l'exposició al risc d'aquests mecanismes financers de capitalització, especialment evident en temps de crisi, com hem pogut constatar molt recentment. Finalment, convé no oblidar que, tot i que els mals auguris han estat acompanyants permanents del nostre sistema públic de pensions des del seu naixement, el cert és que des del dia 1 de gener de 1967 –data d'entrada en vigor de la primera llei espanyola de Seguretat Social- **el sistema públic de pensions ha satisfet puntualment totes i cadascuna de les pensions reconegudes**. Generació rere generació no s'ha complert la fatídica predicció que "nosaltres ja no cobrarem pensió". Tot i això, la frase mai no passa de moda. Tant de bo l'èxit de la predicció –nul fins ara- es mantingui.

Jorge Pérez Pérez

Doctor en dret. Delegat de la DE de la Inspecció de Treball i Seguretat Social. Professor UAB.
Director del Postgrau en Ocupació